

- Tudi v nadalje bomo gradili skladenjska drevesa. (13-14)
 - Besede se družijo v besedne zveze, besedne zveze pa sestavljajo stavke, ki so v nekem smislu tudi besedne zveze.
 - Videli smo, da obstajajo načini, kako ugotoviti, kakšna je sestavljenost stavka.
- Narisano drevo nam kaže poleg **sestavniškosti** še **hierarhična razmerja** v stavku. Če opazimo, da obstajajo sestavniki znotraj sestavnika, potem so tisti nadrejeni sestavniki višje v zgradbi (drugačnih dreves niti ne moremo narisati)
 - To sta tudi glavni motivaciji za ustvarjanje dreves.
- Osebek in predmet sta si v asimetričnem razmerju. To zlahka opazimo pri navezovanju povratno osebnega/svojilnega zaimka. Povratno osebni in povratno svojilni zaimek sta vedno navezana na osebek istega stavka. Ta osebek jima mora biti nadrejen (naslednjič bomo videli, da je dejanska zahteva rahlo drugačna).
 - (55) *Peter_i je v ogledalu zagledal sebe_i.*
 - (56) **Sebe je v ogledalu zagledal Petra_i.*
 - (57) a. **Petrova_i sestra je udarila sebe_i.*
b. **Sebe_i je udarila Petrovo_i sestro.*
- Hierarhična razmerja so pomembna tudi pri določevanju dosega prislovov in zanikanja.
 - (58) *Peter je pravilno odgovoril na vprašanje.*
 - Pravilno je storil, da je odgovoril na vprašanje DOSEG: cel stavek
 - Njegov odgovor na vprašanje je bil pravilen DOSEG: gl. zveza
- Sedaj lahko obe pridobljeni znanji skombiniramo in preverimo, če so naši opisi pravilni oz. če delajo pravilne predikcije. Kaj pa če z uporabo povratno osebnega zaimka izsilimo nizko branje prislova?
 - (59) *Peter je po svojih merilih pravilnosti odgovoril na vprašanje.*
 - Ali je dvoumno?
 - (60) *Peter je zase pravilno odgovoril na vprašanje.*
 - Ali je dvoumno?
- Hierarhičnost v zgradbi smo dobili že s sestavniškostjo. Sedaj smo le potrdili obstoj hierarhičnih razmerij. Vendar Pa ne delamo le analize posamičnih stavkov, ampak pravo teorijo jezika.

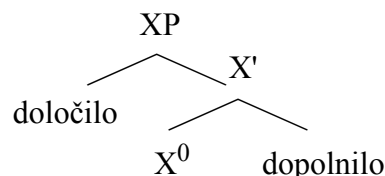
Hierarhična razmerja

- *nadrejenost* – dominance
 - *a* je nadrejen *b*, če je v skladenjskem drevesu uvrščen višje kot *b*
- *prednost* – precedence
 - *a* je razvrščen pred *b*, kadar je *a* levo od *b* in hkrati velja, da *a* ni nadrejen *b* niti ni *b* nadrejen *a*
- *sestavniško poveljevanje* – C-command
 - *a* sestavniško poveljuje *b*, če
 - *a* ni nadrejen *b* niti ni *b* nadrejen *a*; in
 - je vsak *x*, nadrejen *a*, nadrejen tudi *b*.
 - Osebek *sestavniško poveljuje* predmet istega stavka. S tem bomo razložili asimetrijo pri navezovanju povratno osebnega zaimka.
- Radi bi naredili pravila za sestavljanje vseh možnih stavkov in besednih zvez.
 - Besedne zveze so zelo različne. Primer pridevniške besedne zveze

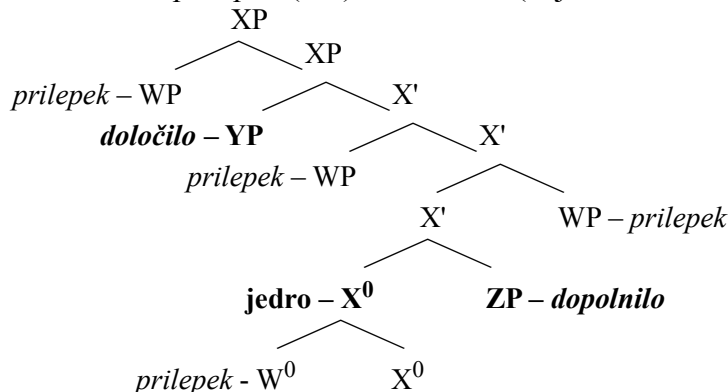
- (61) Peter je naiven
vesel svojega uspeha
prepričan, da bo zmagal
zelo visok
zelo, morda celo preveč visok
vesel, ko ima pred sabo poln krožnik žgancev

Če bi za vsako pridevniško zvezo (AP) naredili svoje pravilo, bi bilo pravil preveč—nešteto mnogo, kar pa seveda ni naučljivo. Mi moramo pojasniti kako se lahko vse jezikovne pojave razloži z majhnim (končnim) številom pravil. To zahteva tudi Ockhamova (ali Occamova) britev: *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem* (=Ne množi sestavnih delov čez nujno) oziroma bolj po domače: če najdemo dve razlagi pojava, ki sta enakovredni, izberemo tisto, ki je preprostejša. To je eno osnovnih vodil v znanosti – najboljša teorija je najpreprostejša teorija.

- Stavkom rišemo drevesa – pripisujemo jim zgradbe
 - Drevo kaže notranjo urejenost stavka.
 - Vse besedne zveze so sestavljene po enem ključu.
 - Vsaka besedna zveza ima jedro $\rightarrow XP = \dots X \dots$
 - V slovenščini ima jedro svoje dopolnilo na desni $\rightarrow XP = X + ?$
 - V slo. je določilo besedne zveze na levi $\rightarrow XP = ? + X + ?$
 - Vse delitve bi radi imeli binarne (vsako vozlišče ima dva dela)
 - Jedro in dopolnilo tvorita tesnejši sestavnik kot jedro in določilo
 - S temi zahtevami pridemo do take zgradbe
 - $XP \rightarrow$ določilo (specifier) + X'
 - $X' \rightarrow X^0 +$ dopolnilo (complement)

- Zgradba nam olajša ugotavljanje dveh pomembnih lastnosti besednih zvez
 - Hierarhije znotraj besednih zvez in sestavnosti
- Vse besedne zveze so sestavljene po enem ključu
 - $XP \rightarrow$ določilo (YP) + X' XP – oznaka za katerokoli besedno zvezo
 - $X' \rightarrow X^0 +$ dopolnilo (ZP) (enako YP, WP in ZP)
 - Včasih so določeni deli besednih zvez so prosto pridruženi ali jedru ali zvezi ali vmesnemu sestavniku. Tak del je *prilepek* 'adjunct'
 - $XP \rightarrow$ *prilepek* (WP) + XP (ali XP + *prilepek* (WP))
 - $X' \rightarrow$ *prilepek* (WP) + X' (ali XP + *prilepek* (WP))
 - $X^0 \rightarrow$ *prilepek* (W^0) + X^0 (le jedra so lahko prosto pridružena jedru)

- Nujen element besedne zveze je le jedro (besednozvezno razvijalno načelo)
 - parameter orientacije jedra in dopolnila – jedro pred dopolnilom, ali za (zgoraj)